

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-2>

УДК 339.9:005.21

ІННОВАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

INNOVATIONS IN THE ACTIVITIES OF BUSINESS SUBJECTS IN EXECUTION OF FOREIGN ECONOMIC OPERATIONS

Самодай Валентина Петрівнакандидат економічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4043-5426>**Машина Юлія Павлівна**кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8624-8581>**Колесник Надія Дмитрівна**магістрантка,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1545-0644>**Samoday Valentyna, Kolesnyk Nadya**

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Mashyna Yuliia

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

У статті проведено аналіз взаємного впливу міжнародних економічних відносин та інноваційної активності суб'єктів господарювання. Актуальність проведеного дослідження обумовлена посиленням у зв'язку з масштабним поширенням глобалізації та поглибленням міжнародного поділу праці впливом міжнародних економічних відносин на інноваційну діяльність. Проаналізовано різноманітні наукові підходи до визначення інновацій, у структурованому вигляді представлені існуючі класифікації інновацій, доведено, що у науковій літературі не представлено класифікацію інновацій, що враховує вплив міжнародних економічних відносин. Розроблено авторську класифікацію інновацій з урахуванням розвитку інновацій у контексті міжнародних економічних відносин. Також розглянуто визначення поняття міжнародних економічних відносин, представлені у науковій літературі, наведено фактори їх динамічного розвитку, обґрунтовано актуальність розгляду інноваційних процесів з погляду міжнародних економічних відносин. На основі проведеного теоретичного аналізу авторами виділено форми міжнародної кооперації в інноваційній сфері, тенденції розвитку інновацій під впливом міжнародні економічні операції (МЕО), а також аналізуються ефекти міжнародного інноваційного співробітництва. Теоретична значимість цієї статті полягає у розширенні теоретичного апарату досліджень інноваційної діяльності з урахуванням чинника впливу міжнародних економічних відносин.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, міжнародні економічні відносини, міжнародна кооперація.

The article analyzes the mutual influence of international economic relations and the innovative activity of economic entities. The relevance of the conducted research is determined by the growing influence of international economic relations on innovative activity, which has been increasingly significant due to the widespread globalization and the deepening of the international division of labor. The article investigates various scientific approaches to defining innovations and provides a structured overview of the existing classifications of innovations. It is demonstrated that no classification of innovations is currently available in the scientific literature that takes into account the impact of international economic relations. Therefore, the author has developed a unique classification of innovations that reflects the development of innovations within the context of international economic relations. In addition to discussing innovations, the article explores the concept of international economic relations as presented in the scientific literature, identifying the factors contributing to their dynamic development. The author substantiates the

importance of examining innovative processes through the lens of international economic relations, highlighting how these relations shape the innovative landscape of countries and businesses globally. As the dynamics of the international economy continue to evolve, it becomes evident that international economic relations are a key driver of innovation. The article also delves into the effects of international innovation cooperation, discussing how cross-border collaboration fosters innovation, transfers knowledge, and enhances technological progress. Theoretical significance of this study lies in its contribution to expanding the theoretical framework for researching innovation activities, with a particular focus on the influence of international economic relations. This new approach adds valuable insight to the academic discourse and provides practical recommendations for improving innovation strategies at the global level.

Keywords: innovations, innovative activity, international economic relations, international cooperation.

Постановка проблеми. У сучасних реаліях інноваційна діяльність у країні є важливим фактором рівня економічного розвитку. Так, у глобальному інноваційному індексі за 2021 рік Україна зайняла лише 47-е місце зі 131 країни. Наведені дані є показником низької інноваційної активності підприємницького сектору економіки. Очевидно, що таке становище справ не відповідає вимогам переходу української економіки на інноваційний шлях розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень, проведених А. Zinilli, М. De Marchi [16] показали, що приватні інвестиції в інноваційну діяльність підприємств та рівень розвитку міжнародної торгівлі мають стійкий позитивний взаємозв'язок.

За підсумками проведеного економічного аналізу F. Montobbio, F. Rampa [15]

1 Global Innovation Index 2023. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/Home> довели, що збільшення міжнародної торгівлі у високотехнологічних галузях впливає на зростання технічних можливостей, прямих іноземних інвестицій у промисловість, на рівень продуктивності, іншими словами, саме міжнародна торгівля зумовлює зростання інноваційної активності суб'єктів господарювання на всіх рівнях господарювання. S.M.S. Grammer [14] вважає, що міжнародна торгівля залишається домінуючим фактором продуктивності та технічного прогресу, і відповідно й інноваційного розвитку [1].

Таким чином, в результаті проведеного теоретичного аналізу автори приходять до висновку, що проблема дослідження взаємозв'язку міжнародних економічних відносин та інноваційної діяльності є актуальною проблемою сучасної економічної науки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність теми обумовлена тим, що у зв'язку з міжнародним поділом праці, який поглиблюється, а також глобалізацією у світовій економіці активно розвиваються інтеграційні процеси, а міжна-

родне партнерство у сфері інновацій може позитивно вплинути на інноваційну діяльність в Україні і, як наслідок, підвищити конкурентоспроможність української економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є теоретичний аналіз взаємозв'язку міжнародних економічних відносин та інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновація як економічна категорія має дуже складний зміст і трактується далеко не однозначно, про що свідчить велика різноманітність визначень у наукових працях. Загалом визначення можна групувати згідно з фокусом уваги автора: інновація розглядається як процес, як результат або як комплексне поняття. На думку Б. Твіс [11], інновація є процесом, що зумовлює придбання інтелектуальним товаром економічної вартості.

За визначенням М. В. Волинко [2], інновація являє собою процес впровадження одержаних результатів інтелектуальних досліджень (що містять нові, наукові знання) в економічну діяльність господарюючих суб'єктів, що мають на меті отримання прибутку та/або задоволення суспільних чи індивідуальних потреб. Ряд дослідників визначають інновацію як наслідок діяльності [2].

У статті А. Є. Саудера та А. С. Нашара [10] інновація сприймається як результат діяльності, втілений у нові чи вдосконалені продукти, затребувані ринком, нові чи вдосконалені технологічні процеси, що використовуються у практичній діяльності, нові послуги та нові підходи до задоволення соціальних потреб. Й. Шумпетер [13] у своїй роботі «Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм і демократія» зазначає, що інновацією може бути визнаний новий погляд на якийсь відомий процес, а також успішне застосування нового відкриття, винаходи у всіх сферах людської діяльності.

Згідно з базовим визначенням, наведеним у Керівництві Осло (Керівництво Осло:

Спільна публікація ОЕСР та Евростату. URL: https://mgimo.ru/upload/docs_6/ruk.oslo.pdf, під інновацією розуміється введення у вживання будь-якого нового або значно покращеного продукту чи процесу, нового методу маркетингу чи нового організаційного методу у діловій практиці, в організації робітників місць чи зовнішніх зв'язках. Дане визначення

само по собі передбачає базову класифікацію інновацій, засновану на їхньому змісті. Однак крім базової класифікації інновацій у науковій літературі представлені інші класифікації, сформовані на основі таких ознак, як терміни розробки та реалізації, величина витрат, вплив на ринок, ступінь новизни, результативність та ін. Різні методи класифікації інновацій структуровані авторами та представлені в таблиці 1.

Можна виділити безліч видів інновацій, об'єднаних за різними ознаками, проте необхідно звернути увагу на те, що у науковій літературі не виділяється класифікація інновацій з урахуванням впливу міжнародних економічних відносин.

За механізмом створення інновацій у контексті міжнародних економічних відносин можна запропонувати таку їх класифікацію:

- інновації, розроблені за значних вкладень інвестицій від іноземних інвесторів;
- інновації, що створюються зусиллями багатонаціонального кадрового складу;
- інновації, що виникають у результаті трансферу технологій та ідей;
- інновації, створені на основі міжнародної матеріально-технічної бази (імпорт

інноваційних матеріалів для виробництва, іноземне лабораторне обладнання, імпорتنі прилади та інші технічні засоби, інновації та розробки на території країн, які мають необхідні ресурси) [4].

У сучасних умовах глобалізації неможливо розглядати інновації, інноваційну діяльність у відриві від зовнішнього середовища, незалежно від ступеня залучення країни до міжнародних економічних відносин. Говорячи про різноманітність визначення поняття «міжнародні економічні відносини» (МЕО), необхідно зазначити, що деякими дослідниками воно трактується у тісному взаємозв'язку з поняттям «світова економіка». Так, К. Л. Андреев, М. А. Єремєєнко [1] визначають міжнародні економічні операції (МЕО) як передумову, що становить і результат розвитку світового господарства. Однак у більшості наукових праць надається комплексне визначення міжнародних економічних відносин. О. Д. Фролова [12] дає наступну інтерпретацію: міжнародні економічні операції (МЕО) – це багаторівневий комплекс економічних відносин, які виникають між суб'єктами світової економіки. Види зв'язків та суб'єкти конкретизуються в комплексному визначенні, даному В. А. Дергачовим [5]: під міжнародні економічні операції (МЕО) розуміються економічні відносини між державами, регіональними угрупованнями, транснаціональними корпораціями та іншими суб'єктами світового господарства, що включають валютно-фінансові, торгові, виробничі, трудові та інші відносини [9]. Т. В. Панасенкова у своєму визначенні під-

Таблиця 1

Класифікація інновацій

Фактори поділу	Види інновацій
Ступінь новизни	Базисні; покращуючі; псевдоінновації
Вихід на ринок	Інновації-лідери; інновації-послідовники
Зміст	Продуктові; процесні; маркетингові; організаційні
Строки розробки та реалізації	Довгострокові; середньострокові; короткострокові
Особливості створення	Власні розробки; спільні розробки; отримані нововведення
Величина витрат	Великовитратні; середньо витратні; низьковитратні
Результативність	Високорезультативні; середньо результативні; низькорезультативні
По відношенню до існуючої системи	Заміщаючі; раціоналізуючі; розширюючі; відкриваючі
Вплив на ринок	Підтримуючі; підривні
По типології інноваційної системи	Відкриті; закриті

Джерело: складено авторами на основі джерела [4]

креслює, що основою міжнародних економічних відносин є міжнародний поділ праці [1].

В даний час глобалізація знаходиться у стадії динамічного розвитку та охоплює дедалі більше галузей світової економіки.

Факторами її поширення є поглиблення міжнародного поділу праці та посилення ролі транснаціональних корпорацій. Інновації в сучасних умовах стали ключовим фактором успіху у конкурентній боротьбі за ринки та загалом у забезпеченні сталого розвитку підприємств та держави загалом.

У свою чергу, сучасні інновації вимагають поєднувати різноманітні джерела знань та нові управлінські прийоми. У зв'язку з розвитком глобальних мереж та систем виробництва часто виникає потреба шукати зарубіжних партнерів з виробництва та просування вироблених товарів, послуг на зовнішніх ринках. Крім того, дослідження та розробки все частіше здійснюються або разом із зарубіжними партнерами, або здійснюються біля іншої країни [7].

Особливої актуальності для підвищення інноваційної активності набуває розвиток міжнародної кооперації. Для суб'єктів малого та середнього бізнесу міжнародна кооперація все більше виступає як спосіб підвищення технологічного рівня виробництва та отримання нових конкурентних переваг. Міжнародне співробітництво у виробничій сфері може виражатися як у простій формі – шляхом спільного виконання контрактів, так і у складній, але при цьому у формі, яка досить успішно реалізується – шляхом створення спільного підприємства. З іншого боку, міжнародна кооперація також може виявлятися у формі поділу праці, наприклад, взаємодія співробітників з різних країн на повсякденній основі всередині одного чи кількох виробничих процесів. Виділяються такі механізми міжнародної кооперації в інноваційній сфері [8]:

1. Стратегічне партнерство, із застосуванням якого з метою досягнення спільних стратегічних та економічних цілей акумулюються ресурси учасників-партнерів та координується інноваційна діяльність. Необхідно відзначити, що цей механізм активно застосовується в більшості випадків лише великими підприємствами, у яких є значні матеріальні та технологічні потужності, необхідні для здійснення розробок, проведення досліджень;

2. Контрактне виробництво, яке проявляється у наступних формах інтеграції між компанією-контрактором та компанією-замовником:

- Аутсорсинг.
- Франчайзинг.
- Лізинг.

На думку авторів, у зв'язку з наявністю жорстких вимог до технологічної організації виробництва та можливості втрати частини інтелектуальної власності інноваційні компанії високотехнологічних галузей промисловості попередньо здійснюють багатофакторну оцінку ймовірності настання несприятливих ситуацій перед початком співробітництва з імовірними підприємствами – стратегічними партнерами.

3. Субконтрактація, яка виражається у напрямку замовлень на комплектуючі деталі від великої компанії малим підприємствам – субконтракторам, внаслідок чого знижуються виробничі витрати великого підприємства. Науково-технічні, науково-виробничі підприємства, які здійснюють інноваційну діяльність, виступаючи в ролі контракторів, можуть отримати частини, необхідні для збирання готового виробу, і при цьому зберегти закритість нових технологічних розробок.

Розмірковуючи про можливість нарощування компаніями власного інноваційного потенціалу, спостерігаємо наступну закономірність: малі та середні підприємства більшою мірою, ніж великі компанії, залежать від зовнішніх джерел інформації, знань, технологій. Для стимулювання внутрішньої інноваційної діяльності малим та середнім підприємствам необхідний доступ до авторитетних джерел нових знань та експертної бази. Результати емпіричних досліджень свідчать, що розмір компанії прямо корелює з її схильністю до участі в інноваційних мережах [4].

Крім того, розмір компанії також визначає ступінь впливу міжнародної кооперації на інноваційний процес усередині компанії. У великих компаній за участю у партнерстві збільшуються витрати на інновації, а у малих підприємств партнерство нерідко замінює внутрішню інноваційну діяльність. Загалом малі підприємства мають більш обмежені фінансові та кадрові ресурси, менш схильні до ризику, найчастіше уникають зовнішнього втручання, за винятком випадків необхідності задоволення короткочасних специфічних потреб (Гіні, [3]).

В останні кілька десятиліть наростання інтенсивності та різноманіття форм міжнародних економічних відносин виявляється у наступних тенденціях у сфері Інновацій:

1. Підприємства перебудовують свою політику та переходять до більш відкритої

моделі інновацій, що дозволяє їм з більшою ефективністю використовувати результати зарубіжних досліджень та розробок.

Важлива роль тут відводиться новим інформаційно-комунікаційним технологіям, що дозволяють у відкритому доступі швидко отримувати інформацію з будь-яких напрямків наукових розробок, а також швидко вбудовувати комунікацію з суб'єктами, де проводяться цікаві для фірми дослідження.

2. Завдяки зростанню мобільності людей (зокрема у трудових міграціях, «відтоку кадрів»), зростання доступності інформації та простоті комунікацій інновації стають більш міжнародними, все більшою мірою здійснюються та розвиваються не в рамках однієї країни. Також з'являються та посилюються нові глобальні гравці (країни або окремі ТНК), які загострюють конкуренцію та стимулюють інноваційний та економічний розвиток загалом.

3. Спостерігається так званий «ефект перерозподілу», компанії схильються до інвестування в найкращі джерела всіх видів досліджень та розробок, при цьому віддають перевагу динамічним ринкам, що демонструє потенціал зростання, а саме – країнам, що розвиваються.

Посилення інтенсивності міжнародного співробітництва у сфері досліджень та розробок і більш активне використання зовнішніх ресурсів відіграють важливу роль у генерації нових ідей та їх швидкому просуванні на ринку. Транснаціональні корпорації ведуть активну співпрацю зі своїми дослідницькими філіями, розміщеними в інших країнах. Таким чином, жорсткі межі компаній перетворюються на проникну мембрану, яка дозволяє

інноваціям вільно переміщатися між внутрішнім та зовнішнім середовищем компанії. Слід зазначити, що загалом інноваційний процес сильно змінився, став дорожчим, більш складним і трудомістким, міждисциплінарним і, як наслідок, став вимагати активнішої кооперації між вченими, інженерами та кінцевими користувачами (які можуть бути в різних країнах), а також тісніших зв'язків між інноваційними циклами та його складовими між розробкою, виробництвом, постачанням та маркетингом (які також в силу поглиблення міжнародного поділу праці можуть здійснюватися у різних точках світу) [5].

Одночасно послаблюються географічні бар'єри. Інтернаціоналізація інноваційних процесів досягається шляхом забезпечення внутрішнього зв'язку між головними офісами компаній та їх дослідницькими підрозділами за кордоном за допомогою застосування комунікаційних технологій. Графічно вплив міжнародних економічних відносин в розвитку інновацій можна наступним чином (рис. 1).

Таким чином, для учасників інноваційного процесу міжнародна кооперація у сфері інновацій відкриває доступ до додаткових технологічних ресурсів, інформації та досвіду. В результаті стимулюється розвиток інновацій, покращується становище підприємств на цільових зовнішніх ринках. Позитивним результатом є розширення виробленої товарної або сервісної номенклатури, а всі витрати та ризики розподіляються безпосередньо між партнерами. Під впливом різних факторів, у тому числі через розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, спрощують співпрацю між різними суб'єктами кооперації у сфері інновацій, у сучасному світі традиційна

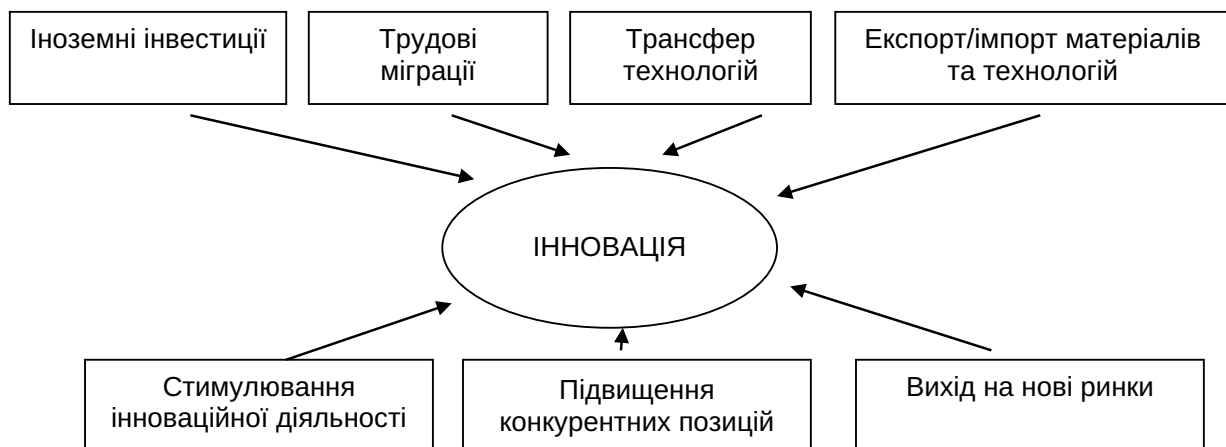

Рис. 1. Вплив міжнародних економічних відносин на розвиток інновацій

Джерело: складено авторами

закрита модель інновацій стає менш ефективною. Більш відкрита модель інновацій дає можливість отримувати дохід від внутрішньо-фірмових інновацій, які не були реалізовані, а також економити фінансові, тимчасові ресурси з допомогою застосування зовнішніх розробок. Однак необхідно зазначити, що відкрита модель інноваційної діяльності має і низку недоліків, наприклад, для організації співробітництва з партнерами підприємство змушене нести додаткові витрати, при цьому не буде достатньо контролю за їх діяльністю. Негативним аспектом міжнародного співробітництва також є зростаюча залежність від зовнішніх партнерів, а також можливий витік знань – об'єктів інтелектуальної власності. Що стосується розвитку інноваційної діяльності в Україні, то тут ключовим необхідним заходом є створення всередині країни сприятливого середовища для підприємництва та розвитку інновацій. Крім цього необхідні заходи щодо підвищення привабливості науки та високотехнологічних секторів економіки для інвесторів, залучення іноземних інвестицій. Ключовим напрямом інноваційного розвитку має стати пом'якшення бар'єрів для міжнародної кооперації у сфері науки, імпорту сучасних технологій та локалізації виробничих баз [8].

Висновки. В результаті проведеного теоретичного дослідження отримані такі результати:

По-перше, здійснено аналіз існуючих класифікацій інновацій, в них не завжди враховується вплив міжнародних економічних відносин на розвиток інноваційної діяльності, авторами вперше запропоновано класифікацію інновацій з урахуванням їх розвитку у контексті міжнародних економічних відносин.

По-друге, виділено форми міжнародної кооперації в інноваційній сфері, тенденції розвитку інновацій під впливом міжнародні економічні операції (МЕО), а також аналізуються ефекти міжнародного інноваційного співробітництва.

Теоретична значимість проведеного дослідження полягає у розширенні теоретичного апарату досліджень інноваційної діяльності шляхом включення до нього чинників міжнародних економічних відносин.

У своїх подальших дослідженнях є доцільним проаналізувати поточний рівень ефективності впливу міжнародні економічні операції (МЕО) на інноваційну діяльність українських підприємств, а також розробити заходи з розвитку міжнародних партнерських відносин у галузі інновацій та спрогнозувати результативність такого впливу на ефективність діяльності підприємства на зовнішніх ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андреев К. Л., Еремеевков М. А. Теоретичні аспекти дослідження мотивації персоналу у контексті економіки праці. *Вісник СумДУ, серія: Економіка та управління*. Суми 2022. № 1. С. 94–99.
2. Волинка М. В. Правова сутність терміну «інновація». *Інновації*. Україна 2021. № 1. С. 64–69.
3. Гіне Ж., Майсснер Д. Відкриті інновації: ефекти для корпоративних стратегій, державної політики та міжнародного «перетікання» досліджень та розробок. *Форсайт*. Україна 2022. Т. 6, № 1. С. 26–37.
4. Гохберг Л. М., Кузнецова Т. Є. Інновації як основа економічного зростання та зміцнення позицій України в глобальній економіці. *Вісник міжнародних організацій: освіта, наука, нова економіка*. Україна 2022. № 2. С. 101–117.
5. Дергачов В. А. Міжнародні економічні відносини: навч. для студентів вузів, які навчаються за спеціальностями: 060600 «Світова економіка» та 060400 «Фінанси та кредит». КНЕУ, Київ, 2020. 366 с.
6. Мединський В. Г. Інноваційний менеджмент: навч. за спеціальністю «Менеджмент організації». Київ: Знання Прес, 2021. 293 с.
7. Мурадова Т. Г. Перспективи участі України у системі сучасних міжнародних економічних відносин. *Вісник Харківського інституту управління, бізнесу та права*. Харків. 2021. № 9. С. 61–62.
8. Нікуліна О. В., Кузнецов А. А. Міжнародна кооперація як механізм взаємодії промислових підприємств у сфері інновацій. *Національні інтереси: пріоритети та безпека*. 2022. Т. 12, № 4. С. 88–102.
9. Панасенкова Т. В. Інституціоналізація міжнародних економічних відносин. *Фінансові дослідження*. 2022. № 2(35). С. 16–22.
10. Саудер У. Є., Нашар А. С. Посібник з найкращих методів трансферу технологій. Київ : Знання, 2022. 217 с.
11. Твіс Б. Управління науково-технічними нововведеннями. Україна, 2020. 272 с.
12. Фролова О. Д. Світова економіка та міжнародні економічні відносини: сучасний стан, проблеми та основні тенденції розвитку: навч. посібник. Львів : Фенікс, 2022. 184 с.
13. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Київ : Знання, Київ 2021. 864 с.

14. Krammer S. Assessing the relative importance of multiple channels for embodied and disembodied technological spillovers. *Technological Forecasting and Social Change*. 2020. Vol. 81, No. 1. P. 272–286. DOI: 10.2139/ssrn.2395762
15. Montobbio F., Rampa F. Захист технології та структурної зміни на експорті розвитку в nine розвитку countries. *World Development*. 2021. Vol. 33, No. 4. P. 527–547. DOI: 10.1016/j.worlddev.2005.01.001
16. Zinilli A., De Marchi M. Value-added in high technology and industrial basic research: A weighted network observing trade of high-tech goods. *International Journal of Computational Economics and Econometrics*. e Italy 2021. Vol. 10, No. 4. P. 398–418. DOI: 10.1504/IJCEE.2020.110778

REFERENCES:

1. Andrieiev K. L., Yeremeienkov M. A. (2022) Teoretychni aspekty doslidzhennia motyvatsii personalu u konteksti ekonomiky pratsi. *Visnyk SumDU, seriia: Ekonomika ta upravlinnia*. Sumy. № 1. P. 94–99.
2. Volynka M. V. (2021) Pravova sutnist terminu «innovatsiia». *Innovatsii*. Ukrainy. № 1. P. 64–69.
3. Hine Zh., Maissner D. (2022) Vidkryti innovatsii: efekty dlia korporatyvnykh stratehii, derzhavnoi polityky ta mizhnarodnoho «peretikannia» doslidzhen ta rozrobok. *Forsait*. Ukrainy. T. 6, № 1. P. 26–37.
4. Hokhberh L. M., Kuznietsova T. Ie. (2022) Innovatsii yak osnova ekonomichnoho zrostantia ta zmitsnennia pozytsii Ukrainy v hlobalnii ekonomitsi. *Visnyk mizhnarodnykh orhanizatsii: osvita, nauka, nova ekonomika*. № 2. P. 101–117.
5. Derhachov V. A. (2020) Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny: navch. dlia studentiv vuziv, yaki navchaitusia za spetsialnostiamy: 060600 «Svitova ekonomika» ta 060400 «Finansy ta kredyt». KNEU, Kyiv, 366 p.
6. Medynskiy V. H. (2021) Innovatsiinyi menedzhment: navch. za spetsialnistiu «Menedzhment orhanizatsii». Kyiv: Znannia Pres, 293 p.
7. Muradova T. H. (2021) Perspektyvy uchasti Ukrainy u systemi suchasnykh mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn. *Visnyk Kharkivskoho instytutu upravlinnia, biznesu ta prava*. Kharkiv. № 9. P. 61–62.
8. Nikulina O. V., Kuznietsov A. A. (2022) Mizhnarodna kooperatsiia yak mekhanizm vzaiemodii promyslovykh pidpriemstv u sferi innovatsii. *Natsionalni interesy: priorytety ta bezpeka*. T. 12, № 4. P. 88–102.
9. Panasenkov T. V. (2022) Instytutsionalizatsiia mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn. *Finansovi doslidzhennia*. № 2(35). P. 16–22.
10. Sauder U. Ie., Nashar A. S. (2022) Posibnyk z naikrashchykh metodiv transferu tekhnolohii. Kyiv : Znanian, 217 p.
11. Tvis B. (2020) Upravlinnia naukovo-tekhnichnymy novovvedenniamy. Ukraina, 272 p.
12. Frolova O. D. (2022) Svitova ekonomika ta mizhnarodni ekonomichni vidnosyny: suchasnyi stan, problemy ta osnovni tendentsii rozvytku: navch. posibnyk. Lviv: Feniks, 184 p.
13. Shumpeter Y. (2021) Teoriia ekonomichnoho rozvytku. K: Znannia, Kyiv, 864 p.
14. Krammer S. (2020) Assessing the relative importance of multiple channels for embodied and disembodied technological spillovers. *Technological Forecasting and Social Change*. Vol. 81, No. 1. P. 272–286. DOI: 10.2139/ssrn.2395762
15. Montobbio F., Rampa F. (2021) Zakhyst tekhnolohii ta strukturoi zminy na eksportu rozvytku v nine rozvytku countries. *World Development*. Vol. 33, No. 4. P. 527–547. DOI: 10.1016/j.worlddev.2005.01.001
16. Zinilli A., De Marchi M. (2021) Value-added in high technology and industrial basic research: A weighted network observing trade of high-tech goods. *International Journal of Computational Economics and Econometrics*. e Italy. Vol. 10, No. 4. P. 398–418. DOI: 10.1504/IJCEE.2020.110778.